

TURINYS

1. Sulaikymas Madride	11
2. Fleita	22
3. Johnas Moscow	28
4. Pėdsakai sniege	35
5. Pinigų judėjimo schema	42
6. „Finrosforum“	48
7. Kembridžo konferencija ekonominių nusikaltimų klausimais	55
8. Kaltink mirusįjį	60
9. Skundas Šveicarijos prokuratūrai	66
10. Aleksandras Perepiličnas	74
11. Pinklės	80
12. Moldovos byla	90
13. „Le Bristol“ viešbutis	95
14. Sąsaja su Niujorku	98
15. NPAP	103
16. Johno Moscow sugrįžimas	109
17. Policijos apsauga Aspene	116
18. Teisėjas Griesa	124
19. „The Daily Show“	132
20. Borisas Nemcovas	143
21. „Strėlę tiesiai į kaklą“	153
22. Vladimiras Kara-Murza	164

23. Diplomatinis paštas	171
24. KGB nuodų laboratorija	178
25. Kiras	188
26. Aukštesniojo teismo nurodymas	193
27. Violončelininkas	199
28. Дезинформация	208
29. Išbraukti Magnickio pavardę	217
30. Lyg „Whac-A-Mole“ žaidimas	222
31. UARA	231
32. Dosjė	237
33. Chlebnikovo byla	244
34. Senatorius Grasslis	255
35. Susitikimas „Trump Tower“ dangoraižyje	260
36. Senato Teismų komitetas	268
37. Visuotinis sankcijų palaikymas	276
38. „Danske Bank“	281
39. „Neįtikėtinas pasiūlymas“	287
40. 98-0	294
41. 234 milijardai dolerių	301
Epilogas	307
 Nuorodos ir teisiniai dokumentai	 314
Padėka	316
Apie autorių	323

PĒDSAKAI SNIEGE

2008 M. VASARA – 2009 M. RUDUO

Spalio 2 d. Rusijos Vidaus reikalų ministerija iškėlė baudžiamąsias bylas dviem pabėgusiems į Londoną „Hermitage Fund“ teisininkams. Juos abu apkaltino pasinaudojus suklastotais įgaliojimais ir padavus skundus dėl mūsų įmonių vagystės. Juristams pranešė, kad jie neturėjo teisės atstovauti mūsų įmonėms, kadangi jos mums nebepriklausė. Susidarė įspūdis, kad Vidaus reikalų ministerija teigia, jog vienintelis žmogus, turėjęs teisę pranešti apie „pavogtą automobilį“, yra jį pavogęs asmuo.

Toks cinizmas taip užgavo Sergejų, kad po penkių dienų jis, nepaisydamas akivaizdaus pavojaus, nuvyko į Rusijos Tyrimų komitetą (Rusijos FTB tarnybos atitikmuo) ir pažėrė ant stalo visus duomenis. Siekdamas reabilituoti kolegas, jis pasakė komiteto darbuotojams, kad ta pati nusikalstama grupuotė, pasisavinusi įmones, taip pat pavogė 230 milijonų JAV dolerių*. Sergejaus pareiškimas viską demaskavo, ir bet kurie nešališki teisėsaugos organai būtų ėmęsi veiksmų. Davęs parodymus, Sergejus išsiaiškino dar vieną dalyką, kuris labiau demaskuotų mūsų priešininkų nusikalstamą veiklą.

Jis surado dokumentus, įrodančius, jog prieš 230 milijonų JAV dolerių vagystę ta pati kriminalinė grupuotė iš Rusijos išdo pagrobė 107 milijonų

* Tai buvo jau antras jo apsilankymas Tyrimų komitete. Per pirmąjį, 2008 m. birželį, Sergejus liudijo prieš Karpovą ir Kuznecovą, įvardijęs jų vaidmenį pasisavinant „Hermitage Fund“ investicijų kontroliuojančiąsias bendroves. Jis paminėjo šių abiejų VRM tarnautojų vardus net 27 kartus. (Aut. past.)

JAV dolerių mokesčių, kuriuos sumokėjo viena kompanija. Jei tik būtume galėję parodyti, kad panašų nusikaltimą prieš metus įvykdė ta pati kriminalinė grupuotė, – o su tuo nusikaltimu mūsų niekas nesiejo, – tada jiems būtų neįtikimai sudėtinga mus apkaltinti dėl 230 milijonų JAV dolerių vagystės. Reikėjo kuo greičiau pavišinti šią informaciją.

Paskambinau „BusinessWeek“ žurnalo Maskvos redakcijos vadovui, anglui vardu Jasonas Bushas. Pažinojau jį dar vadovaudamas „Hermitage Fund“ įmonei, kai jis rašydavo apie išaiškintas korupcijos schemas tokiose kompanijose kaip „Gazprom“.

Jasoną tema sudomino, todėl jis porą savaitių tyrė visą šią istoriją. Juo giliau jis rausė, tuo daugiau stulbinamų faktų aptikdavo. Kriminalinė grupuotė pervedė milijardus rublių fiktyvioms įmonėms, kurių būstinės buvo registruotos apleistuose pastatuose. Dažniausiai šios įmonės tiesiog išnykdavo, kai tik pinigai iš jų pervesdavo kitur.

Prieš publikuodamas tyrimą, Jasonas norėjo pasikalbėti su sukčiavimą aptikusiu žmogumi, tad jis susitarė asmeniškai susitikti su Sergejumi.

Spalio viduryje Jasonas surinko visus dokumentus ir nuvyko pas Sergejų į biurą. Geriant arbatą, Jasonas išskleidė dokumentus ir padėjo ant stalo diktofoną.

– Apgailestauju, – tarė Sergejus, – bet norėčiau, kad pokalbio neįrašytumėte. Niekas neturėtų išgirsti mano balso.

Jasonas įsikišo diktofoną atgal į švarko kišenę:

– Supratau.

– Tiesą sakant, šiek tiek bijau, – pasakė Sergejus lyg atsiprašydamas.

– Aišku, aišku, – Jasonas iš karto ėmė kalbėti apie reikalą. – Gal tada galėtume apžvelgti šias ataskaitas?

– Taip.

Pusvalandį jie atidžiai nagrinėjo dokumentus. Kai žiūrino ataskaitas, kur buvo parodyta, jog grąžinti 107 milijonai JAV dolerių mokesčių, Jasonas paklausė:

– Ar kažkaip galima būtų tai paaiškinti, negalvojant apie kriminalinę schemą?

– Bandžiau surasti nors vieną paaiškinimą, – tarė Sergejus, – bet, deja, vienintelis paaiškinimas yra tas, kurio vengiama.

– Taigi, čia irgi sukčiaujant susigrąžinti mokesčiai, kaip ir „Hermitage Fund“ atveju?

– Taip.

Kito paaiškinimo nebuvo. Visa dokumentų šūsnis neabejotinai patvirtino šį faktą. Prieš metus ta pati kriminalinė grupuotė naudojos tuo pačiu banku, tais pačiais teisininkais, tuo pačiu mokesčių inspekcijos skyriumi, tais pačiais teismais ir tokiomis pačiomis priemonėmis, pavogdama 107 milijonus JAV dolerių iš Rusijos izdo. Nusikaltėliai net panaudojo kelis tuos pačius dokumentus, tik pakeitę datas ir įmonių pavadinimus.

Jasono straipsnis pasirodė po mėnesio. Jį paskelbus mūsų priešininkai susidūrė su daugybe naujų problemų. Tuomet iškilo pavojus, kad juos gali demaskuoti pavogus ne tik 230 milijonų, bet dar papildomus 107 milijonus JAV dolerių.

Praėjus šešiolikai dienų po straipsnio publikacijos, sulaukėme atkirčio iš rusų. 2008 m. lapkričio 24 d. Vidaus reikalų ministerijos darbuotojai įsiveržė į Sergejaus namus, jį areštavo žmonos Natašos ir septynmečio sūnaus Nikitos akivaizdoje. Papulkininkis Artiomus Kuznecovas, tas pats pareigūnas, vadovavęs kratai mūsų biuruose, buvo paskirtas suimti Sergejų.

Iki tos akimirkos mūsų problemos su Rusijos pareigūnais buvo tik mėnamos, bet dabar jie paėmė įkaitu mūsų žmogų.

Vienas pirmųjų pirmųjų, kuriam paskambinau, buvo Johnas Moscow.

Jis mane užjautė, bet toliau mastė realistiškai.

– Jie naudos Sergejų kaip spaudimo priemonę, – tarė jis. – Ar jis vedęs? Ar turi vaikų?

– Taip, turi. Mes skirsime jiems advokatus, padarysime viską, ką galime.

– Tu juk neplanuoji grįžti į Rusiją?

– Ne. Žinoma, kad ne.

– Gera, nes mes apie šiuos asmenis skelbsime tokią informaciją, kad Rusijos valdininkai tavęs ims bodėtis.

– Suprantu, – tariau.

Tuomet jis atskleidė savo strategiją.

– Noriu išsiaiškinti, kas gavo tuos pinigus. Ar atsimeni „Jerry Maguire“? Tą filmą? Epizodą, kur jie klykia: „Parodyk man pinigus!“

– Didžiausia problema, kad pinigų persiūsdavo vis į kitą banką, ir dar į kitą, ir dar į kitą, – pasakiau. – Kaip mes suseksime visus pinigų pervedimus?

– Kadangi pervedimai buvo vykdomi doleriais, jų pėdsakai liko Niujorke, – pasakė jis.

Johnas paaiškino, kad galime susekti tuos pinigus pasinaudoję tam tikru

įstatymu, vadinamuoju „1782 straipsniu: reikalavimu bendradarbiauti“. Nebuvau girdėjęs apie tokį įstatymą, bet atrodė, kad mums gali pavykti jį pritaikyti. Johnas sumanė pasinaudoti mažai žinoma tarptautinės bankininkystės funkcija. Bet koks pervedimas doleriais, netgi tarp dviejų Rusijos bankų, bent sekundėlę užtrunka JAV tarpuskaitos namuose ir palieka nepanaikinamą įrašą. Šie tarpuskaitos namai yra įsikūrę Manhatane ir yra pavaldūs JAV teismų jurisdikcijai. Jei pareikalautume iš bankų pateikti įrašus, galėtume pasinaudoti ta informacija ir atsekti pinigų srautus.

– Tiesiog įgyvendinsime sumanymą žingsnis po žingsnio, – tarė jis ryžtingai.

– Žinoma.

– Džiugina tai, jog suma yra pakankamai didelė, tad turėtume ją atsekti. Šiais laikais vieną milijoną galima pristatyti grynais. Tuomet, kalbant apie įrodymus, tau labai nepasiseks.

– Vis dėlto tai 230 milijonų, taigi čia...

– Taip, – tarė jis, pertraukęs mane. – Labai sudėtinga eiti per apsnigtą lauką su 230 milijonų dolerių ir nepalikti pėdsakų.

Jo pasiūlymas pasirodė įžvalgas. Jei sugebėtume išsiaiškinti pinigų gavėją, tuomet galėtume daryti įtaką ir ištraukti Sergejų iš kalėjimo.

Pagaliau išsiveržėme į „čempionų lygą“, turėdami Johną Moscow savo komandoje. O tuomet, gruodžio 11 d., Niujorke Bernie'is Madoffas buvo apkalrintas sukūręs didžiausią pasaulyje Ponzi schemą ir išviliojęs iš investuotojų, pasiklojusių jo rizikos draudimo fondu, neįtikėtinai daug – 64,8 milijardo JAV dolerių. Kodėl paminėjau Madoffą? Nes šis skandalas buvo keistai susijęs su mūsų istorija.

Būtent tuo laiku su Johnu Moscow tapo beveik neįmanoma susisiekti. Skambindavau jam, bet kartais užtrukdavo kelias savaites, kol jis atskambindavo. Kartais visai negaudavau iš jo žinių.

Iš pradžių suglumau. Visi mes turėjome draugų, kurie nustodavo su mumis bendravę dėl neaiškių priežasčių, bet Johnas Moscow nebuvo draugas. Aš – jo klientas, jis – mano advokatas, mokėjau jam 600 JAV dolerių per valandą. Mano sumišimas netrukus virto nusivylimu, kadangi mums reikėjo jo pagalbos. *Sergejui* reikėjo jo pagalbos. Johnui toliau neatsakant į skambučius, mano nusivylimas virto tiesiog pykčiu. Su tokiu keistu teisininko elgesiu iki šiol dar nebuvau susidūręs. Lyg paauglystėje: patinkantis žmogus tiesiog dingdavo, nustojęs bendrauti.

Viskas paaiškėjo sausi. Teisės firmai „BakerHostetler“, kurioje dirbo Johnas Moscow, patikėjo išsiaiškinti, kodėl bankrutavo Madoffas. Sklido gandai, jog „BakerHostetler“ turėjo gauti 100 milijonų JAV dolerių atlygį už darbą. (Rašant šią knygą, „BakerHostetler“ įmonė, aiškindamasi Madoffo bankrotą, jau uždirbo daugiau nei 1,4 milijardo JAV dolerių.) Palyginti su šia suma, mūsų apgailėtinas 200 000 JAV dolerių honoraras atrodė kaip katino ašaros.

Skirtingai nei verslininkai, teisininkai turėtų elgtis profesionaliai. Naiviai tikėjausi, jog pasamdytas teisininkas, kaip koks gydytojas, privalės ginti savo klientą bet koku atveju. Gydytojas neapleidžia paciento vien todėl, kad kitas pacientas jam gali sumokėti daugiau už nuodugnesnę apžiūrą. Jis gydo abu. Tokios pačios nuostatos turėtų laikytis teisininkai.

Jo elgesys pasirodė dar nepriimtinesnis, kai 2009 m. vėlyvą pavasarį gavome pranešimų, jog izoliatoriuje Sergejų kankino. Kalėjimo prižiūrėtojai įgrūdavo Sergejų į kambarą su 14 kalinių, kur buvo tik 8 lovos, ir visą parą neišjungdavo šviesos, norėdami sutrikdyti miegą. Maskvoje žiemą jie uždarydavo Sergejų kameroje be šildymo ir be langų stiklų, kur jis beveik mirtinai sušaldavo. Jį įgrūdavo į kambarą be tualetų, tik su skylė grindyse, kurioje kunkuliavo srutos. Atrodė, kad įkaitu jį laikantys pagrobėjai turėjo du tikslus. Pirmasis – priversti jį atsisakyti parodymų prieš Kuznecovą bei Karpovą. Antrasis – priversti pasirašyti suklastotą prisipažinimą, kad tai jis man vadovaujant pavogė 230 milijonų JAV dolerių.

Sergejus buvo biuro darbuotojas, vilkėdavęs mėlyną kostiumą ir raudoną kaklaraištį visą darbo savaitę, o savaitgaliais kartu su žmona ir sūnumi mėgavdavęsis klasikinės muzikos koncertais konservatorijoje. Kankintojai, be abejo, manė, jog net truputį Sergejų paspaudus, jis palūš. Vis dėlto rusai jo neįvertino. Pati mintis, kad jis turėtų išduoti savo idealus ir melagingai liudyti, Sergejui buvo skausmingesnė nei bet koks fizinis kankinimas. Jis nesutiko.

Kad ir kaip būtų, kankinimai jį paveikė. Po septynių mėnesių Sergejaus sveikata labai pablogėjo. Jis neteko 18 kilogramų ir kentė nepakeliamus skrandžio skausmus.

Mus vis labiau apniko neviltis. Privalėjome ištraukti jį iš kalėjimo. Išnaudojome visas savo galimybes. Susisiekiame su Tarptautine advokatų asociacija, su JK Teisininkų draugija, su Europos Tarybos parlamentine asamblėja ir daugybe kitų organizacijų. Daugelis jų įsikišo į konfliktą, gindami Sergejaus teises, bet Rusijos institucijos be vargo be vargo ignoravo mūsų sukeltą šurmulį. Niekada gyvenime nesijaučiau toks bejėgis, kaip tuomet.

Privalėjome surasti tuos 230 milijonų JAV dolerių.

Prieš dingdamas iš akiračio Johnas Moscow paruošė dokumentus pagal „1782 straipsnį“, kad mums leistų susipažinti su pervedimais, kuriuos įvykdė du tarpuskaitos namai, doleriais išmokėję sukčiavimo būdu sugrąžintus mokesčius: „JPMorgan“ ir „Citibank“.

Vėliau pasamdėme kitą teisės firmą, kuri rūpinosi prašymų teikimais, bet tuo metu Sergejus labai sunkiai susirgo. Gydytojai jam nustatė kasos uždegimą ir tulžies pūslės akmenligę, reikėjo atlikti operaciją, ją numatė 2009 m. rugpjūčio 1 d.

Savaitę prieš operaciją pagrobėjai vėl pasirodė Sergejaus kameroje ir pabandė jį priversti pasirašyti melagingą prisipažinimą. Jis dar kartą atsisakė. Keršydami jie perkėlė Sergejų iš tardymo izoliatoriaus, turinčio medicinos centrą, į griežtojo režimo kalėjimą, vadinamą Butyrka. Ši skylė buvo laikoma baisiausia kalinimo vieta visoje Rusijoje. Sergejaus atveju blogiausia buvo tai, kad Butyrkoje nebuvo ligoninės. Ten kalint jo sveikata galutinai pakriko. Jį kankino nuolatiniai nepakeliami skausmai, bet niekas nesiruošė jo gydyti.

Mūsų naujieji juristai Jungtinėse Valstijose liepos 28 d. pateikė teismui prašymus bendradarbiauti, ir teisėjas nedelsdamas juos patenkino.

Per dvi savaites, kol Sergejus vis nyko, uždarytas Butyrkoje, „JPMorgan“ bei „Citibank“ mums pateikė atsakymus. Puoselėjome dideles viltis, bet vos pamatę atsiųstus dokumentus, supratome, kad duomenys neįtikimai skurdūs. Abu tarpuskaitos namai nepateikė ištisų rūšių informacijos ir praleido reikšmingus laikotarpius, todėl visai negalėjome kiek tiksliau išsiaiškinti, kas gavo nors dalį pavogtų pinigų.

Mūsų teisininkai vėl susisiektė su tarpuskaitos namais ir pareikalavo tinkamai atlikti nurodymus, bet tai būtų ilgai užtrukę, o Sergejui laiko liko vis mažiau.

Turėjome dar vieną, paskutinę priežastį tikėtis, kad pasiseks padėti Sergejui. Vadovaujantis Rusijos įstatymais, ikiteisminio tyrimo metu leistina kalinti asmenį tik vienus metus. Po 365 dienų Rusijos valstybės pareigūnai turėjo kaltinamąjį teisti arba paleisti. Vis dėlto, kalbant apie Sergejaus atvejį, rusai negalėjo rizikuoti ir surengti bylos nagrinėjimą teisme. Jeigu jie surengtų teismo posėdį, Sergejus pasinaudotų tarptautiniais kanalais, per kuriuos galėtų įrodyti, kaip sukčiaujant pasisavinta 230 milijonų dolerių ir dar anksčiau – 107 milijonų dolerių, ir kaip su šiuo nusikaltimu susiję Rusijos

valstybės tarnautojai. Teismas galėjo jį pripažinti kaltu ir būtų taip padaręs, bet Sergejaus pareigūnai nenutildytų. O jiems *reikėjo*, kad Sergejus nutiltų.

2009 m. lapkričio 16 d. naktį, praėjus 358 dienoms po sulaikymo, Sergejaus sveikatos būklė tapo kritinė. Butyrkos vadovybė nebenorėjo prisiimti už jį atsakomybės, tad Sergejų įsodino į greitosios medicinos pagalbos automobilį ir išvežė į kalinimo vietą, įsikūrusią kitoje miesto pusėje ir turinčią medicinos centrą. Ten jie nugabeno Sergejų ne į Reanimacijos skyrių, bet įgrūdo į vienutę, prirakino prie lovos, o aštuoni riausių malšinimo pareigūnai jį daužė gumėmis lazdomis, kol Sergejus mirė. Jam tebuvo 37-eri.

PINIGŲ JUDĖJIMO SCHEMA

2008 M. RUDUO – 2010 M. PAVASARIS

Kitos dienos rytą, 7.45 val., man paskambino. Prisiminus šį skambutį iki šiol veria širdį, jaučiu sukrėtimą bei nusivylimą. Nebuvau pasiruošęs šitaip prarasti kolegą. Sergejų nužudė, nes jis pabandė pasielgti teisingai. Jį nužudė, nes jis dirbo man. Kaltė, kurią jaučiau ir jaučiu iki šiol, persmelkė kiekvieną kūno ląstelę.

Kai pagaliau sugebėjau nusiraminti, nuginęs šalin isteriją bei sielvartą, supratau, jog privalau atlikti vienintelę užduotį. Turėjau kuriam laikui pamiršti viską savo gyvenime ir skirti visą laiką, visas išgales, visas jėgas tam, kad žmonės, susiję su Sergejaus neteisėtu sulaikymu, kankinimais ir nužudymu, bei visi, kas pasidalino 230 milijonų JAV dolerių, susilauktų teisingumo.

Nuo to laiko būtent tuo ir užsiėmiau.

Po Sergejaus nužudymo mes užvertėme skundais visas Rusijos teisėsaugos struktūras, reikalaudami teisingumo. Turėjome daugybę įrodymų. Kol 358 dienas kalino Sergejų, jis pats bei jo advokatai pateikė 450 skundų, kur dokumentais patvirtino smurtą bei netinkamą elgesį su Sergejumi. Jo advokatai mums atsiuntė šių dokumentų kopijas, ir, viską surinkus į vieną krūvą, turėjome geriausiai dokumentuotą žmogaus teisių pažeidimo atvejį Rusijos istorijoje per pastaruosius 35 metus. Rusai *privalėjo* kaip nors atsakyti.

Vis dėlto jie į tai nesureagavo. Visa Vidaus reikalų ministerijos sistema užstojo nusikaltėlius, o Rusijos pareigūnai bandė nuslėpti faktus. Nepraėjus

nė parai po Sergejaus nužudymo, Vidaus reikalų ministerija pakeitė mirties priežastį iš „toksinio šoko sindromo“ į „širdies nepakankamumą“. Oficialūs ministerijos atstovai nepatenkino jo šeimos prašymo, kad skrodimą atliktų nepriklausomas ekspertas, ir neigė, kad Sergejus apskritai sirgo. Šį melą bei kitą neteisingą informaciją kartojo ne tik žemiausios grandies pareigūnai, bet ir Rusijos vyriausybėje dirbę aukšto rango valdininkai.

Netrukus išsiaiškinome, jog faktų slėpimas nebuvo spontaniškas. Praėjus dviem savaitėms po Sergejaus nužudymo, viena geriausių Rusijos tiriamosios žurnalistikos atstovų, Jevgenija Albac, žurnalo „New Times Magazine“ vyriausioji redaktorė, pranešė, kad FSB (sovietinės KGB saugumo tarnybos atitikmuo) vadovams buvo duotas 6 milijonų JAV dolerių kyšis grynais, kad šie sulaikytų Sergejų ir nuslėptų informaciją apie sukčiaujant pasisavintus 230 milijonų JAV dolerių.

Sergejų nužudė paprastų paprasčiausiai dėl pinigų. Reikėjo iš naujo kreiptis į „JPMorgan“ bei „Citibank“ tarpuskaitos namus ir priversti juos iškloti visą tiesą. Dabar tai jau nebuvo tik purvini pinigai. Tie pinigai tapo sutepti krauju.

Šįkart tarpuskaitos namai į mus pažvelgė rimčiau. Jie atsiuntė net smulkesnių mokėjimų doleriais ataskaitas, kuriuos įvykdė tuntai bankų Rusijoje ir buvusiose Sovietų Sąjungos respublikose per ilgesnį nei 28 mėnesių laikotarpį. Mums netikėtai pasisėkė. Turėjome duomenų ne tik apie „Universalų taupomąjį banką“. Iš viso gavome duomenų apie 1,3 milijono finansinių operacijų.

Iš pradžių pamanėme, jog igijome raktą, padėsiantį atskleisti pinigų plovimo schemas, bet pradėję nagrinėti duomenis supratome, kad informacijos buvo *per daug*. Mūsų žinioje buvo dešimtys tūkstančių įmonių pavadinimų, sąskaitų numerių, įvairių sumų, bet neturėjome jokio bendro poveikio. Nematydami pinigų judėjimo schemas, kuri sietų gautą informaciją su tais išviliotais 230 milijonų dolerių, patekome į akligatvį.

Nusprendėme kuriam laikui atidėti duomenų nagrinėjimą ir ėmėmės ieškoti pinigų, sutelkę žvilgsnį į žinomiausius Rusijos nusikaltėlius: majorą Pavelą Karpovą, pulkininką leitenantą Artiomą Kuznecovą ir Dmitrijų Kliujevą, kuris buvo „Universalios taupomojo banko“ savininkas, per kurį vykdant nusikaltimą pervedė didelius pinigų kiekius.

Komandoje nebebuvo tokio garsaus eksperto pinigų plovimo klausimais kaip Johnas Moscow. Vis dėlto mūsų tikrai negalėjai pavadinti naujokais,

* Iki 2007 m. vadinosi „Новое время“ („Novoje Vremia“).

„Hermitage Capital“ įmonės korporacinių reikalų vadovas Vadimas Kleineris.
(© Hermitage Capital)

kalbant apie finansinių nusikaltimų, ypač vykdytų Rusijos teritorijoje, tyrimą. Nusikaltimų tyrimas buvo svarbi mūsų verslo veiklos dalis vystant „Hermitage Fund“ fondą, ir neatrodė, jog būtų labai sudėtinga sukaupimą patirtį pritaikyti šiam atvejui. Taigi turėjome patirties, o be jos buvo dar du mums naudingi veiksniai: kolegos Vadimo Kleinerio darbas ir žinojimas, jog Rusijoje iš esmės nėra duomenų apsaugos.

Vadimas dirbo nuosavo kapitalo analitiku nuo pat „Hermitage Fund“ įkūrimo dienos. Jis buvo maskvietis, šešeriais metais jaunesnis už mane, turėjo mokslų daktaro laipsnį, nešiojo akinius ir augino juodą barzdą. Jei kas būtų jį sutikęs pusiau oficialiame priėmime arba konferencijoje, būtų pamanęs jį esant dėstytoju arba žurnalistu. Vis dėlto Vadimas buvo aukštos klasės investicijų analitikas. Laikui bėgant, dėl mūsų verslo specifikos jis virto vienu geriausių pasaulyje finansinių nusikaltimų tyrėjų. Nė kiek nepagražinu. Visi, kas bent kartą buvo sutikę Vadimą, galėtų tai patvirtinti. Jis tikras genijus.

Vadimui pasisekė, nes buvo daugybė informacijos, kurią jis galėjo nagrinėti. Nors daugelis mano, jog Rusijoje viskas miglota, iš tiesų joje viskas yra gana

skaidru. Kas kartą, kai Rusijoje kas nors ką nors nuveikia, informaciją apie tai užfiksuoja keturios skirtingos ministerijos keturiais skirtingais aktais. Dirbantys šiose ministerijose žmonės gauna vos kelių šimtų dolerių užmokestį per mėnesį. Tokios organizacijos pasekmė – beveik bet kokią informaciją galima nupirkti.

Dauguma duomenų nusėda Rusijos pagrindiniame fiziniame informacijos turguje, žemos klasės prekybos centre, įsikūrusiame kiek į vakarus nuo Maskvos upės, kurį vadina „Gorbuška“. Viduje chaotiškai išsidėstę įvairūs kioskai, kuriuose pardavinėjama viskas, pradedant piratiniais „Greitų ir įsiutusių“ DVD diskais bei „Žvaigždžių karų“ figūrėlėmis ir baigiant kiniškais mobiliaisiais telefonais. O iš po prekystalio tau galėjo parduoti kompaktinius diskus su informacija iš valstybinių duomenų bazių. Juose būdavo įrašyti duomenys apie atlyginimus, mobiliųjų telefonų numerių abonentai, įrašai apie keliones. Daugią daugiausia už tokią informaciją tekdavo sumokėti kelis dolerius.

Informacijos turgaus aukščiausioje pakopoje veikė specializuoti prekeiviai, neturėję nieko bendra su „Gorbuškos“ prekybos centru. Jie pardavinėjo žymiai išsamesnes duomenų bazines, kurios priklausė Rusijos „Centriniam bankui“ arba „Valstybės maitinės komitetui“. Tuomet vadovavau „Hermitage Fund“ fondui. Aš ir Vadimas naudojome šiuos duomenis, nagrinėdami milijardus dolerių kainavusias aferas tose įmonėse, į kurias investavome. Kai ėmėmės tirti pinigų plovimo atvejį, šie duomenys tapo neįkainojami, bet jau aiškinantis visai kitokią istoriją.

Dmitrijus Kliujevas, „Universalaus taupomojo banko“ savininkas, iš pradžių elgėsi santūriai, bet Vidaus reikalų ministerijos pareigūnai Pavelas Karpovas ir Artiomas Kuznecovas visai nesivaržė. Netrukus po to, kai buvo pavogti 230 milijonų JAV dolerių, jie nesidrovėdami švaistė pinigus. Pirko „Porsche“, „Mercedes“ ir „Audi“ markės automobilius sau bei šeimos nariams, rezervavo 5 žvaigždučių viešbučius tokiuose turistiniuose miestuose kaip Milanai, Madridas, Londonas bei Paryžius. Jie taip pat išigydavo dešimtis milijonų dolerių kainuojančius kooperatinius namus Maskvoje. Atrodė, kad net nesu-prato, kad uždirbdami 15 000 JAV dolerių per metus negalėtų paaiškinti tokio švaistūniško gyvenimo būdo. Jie priminė korumpuotą Rusijos policininkų karikatūras.

Parengėme porą video reportažų „YouTube“ platformoje apie Karpovą bei Kuznecovą anglų ir rusų kalbomis, ir jie žaibiškai tapo populiari, ypač Rusijoje.

Aleksandras Perepiličnas.

Be kilusio paprastų rusų pasipiktinimo po šio viešo demaskavimo, netikėtai mus aplankė sėkmė: su mumis susisieko vienas rusas informatorius vardu Aleksandras Perepiličnas.

Perepiličnas dirbo finansiniu patarėju, o jo klientė buvo Olga Stepanova, mokesčių inspektorė, kuri leido grąžinti didžiąją dalį tos 230 milijonų JAV dolerių sumos. Jos vyras Vladlenas irgi buvo Aleksandro klientas. Perepiličnas padėjo Stepanovų šeimai atidaryti bei tvarkyti sąskaitas Šveicarijos bankuose. Tęsiantis 2008–2009 metų finansinei krizei, dėl jo investicinių patarimų šeima patyrė didelių nuostolių.

Nenorėdami sutikti su tokiomis pasekmėmis, Stepanovai apkaltino Perepiličną pavogus jų pinigus. Vėliau jie pagrasino, jog kreipsis į Vidaus reikalų ministeriją, kad pastaroji imtų persekioti Aleksandrą ir iškeltų jam baudžiamąją bylą. Norėdamas išvengti bėdų, jis kartu su šeima persikėlė į Londoną.

Kadangi Perepiličnas buvo Stepanovų finansinis patarėjas, jis turėjo įrodymų, jog 11 milijonų JAV dolerių iš visos neteisėtai gautos 230 milijonų sumos buvo pervesti į Vladleno Stepanovo sąskaitą „Credit Suisse“ banke Ciuriche. Perepiličnas norėjo mums perduoti šiuos įrodymus ne todėl, kad jį nustebino toks korupcijos mastas: jis tikėjosi, jog paskelbus šią informaciją

Rusijoje galėjo kilti didelis skandalas, ir Stepanovus patrauktų baudžiamojon atsakomybėn, jie netektų įtakos, o ieškiniai jam būtų atmesti.

Perepiličnas mums parodė dviejų fiktyvių įmonių banko sąskaitų išrašus, kur „Credit Suisse“ buvo saugomi 11 milijonų JAV dolerių. Turėdami šiuos duomenis, pagaliau užčiuopėme pinigų judėjimo schemos pradžią ir galėjome imtis nagrinėti banko duomenis.

Kai Vadimas paieškoje suvedė šių įmonių pavadinimus į duomenų bazę, abu pasirodė monitoriuje. Kiekviena jų buvo susijusi su kitomis fiktyviomis įmonėmis. Šios – su dar kitomis, ir dar kitomis. Galiausiai Vadimui pavyko atsekti tų 11 milijonų JAV dolerių judėjimą iš Rusijos išdo į „Universalų taupomąjį banką“ ir vėliau per Moldovą bei Latviją – į Šveicariją.

Kaip teigė Johnas Moscow, bet kuris pinigų pervedimas doleriais būdavo registruojamas Niujorke. Nors šių pinigų pervedimą vykdė per 11 skirtingų pakopų, mūsų duomenų bazėje galėjome jas visas atsekti.

Jei mūsų priešininkai manė, kad jiems pavyko „užpustyti savo pėdas sniege“, plaunant pinigus per tokią galybę valstybių ir sąskaitų, jie labai klydo. Supratome, kokia išsami yra mūsų duomenų bazė, kurioje suregistruoti mokėjimai doleriais, todėl vėliau dar ne kartą ja pasinaudojome.